ՀԱՆԳԷՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 19

1 ՄԱՐՏ
1875

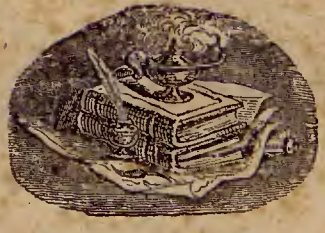

Կ. ՊՕԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ս. Գ. ՊԱՐՏԻԶԱՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

1875

ՕՐԱՑՈՑՑ ԿԻՍԱՄՍԵԱՑ

ԲՈՒՆ ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 4367 ՄԵՀԵԿԱՆ ԺԹ· ՏՕՄԱՐԱԿԱՆ ՌՅԻԴ

ՓՐԿԶԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ 1875 ՄԱՐՏ 1 ՏԱՃ· ՂԶԳ ՍԷՖԵՐ Օ

Հ·	Լ·	Օր	ՄԱՐՏ 31 ՕՐ ՏԾ. Լա Մաբտ	Տճ·	Գաս·
ԺԸ	13	1	Շբ· էկ· Զ· օր մեծ Պահոց ։ Սրբոցն Թէոդորոս զօրավարին. Լա 3՝ ✱։ Հանգստ. տեղ՝ Ողբ֊ութ֊ւոյ աստղեաբուխեան Օբհ·Մրտ· Հաբց էկ· Զ֊ինուորու֊թիւնք· Մկ· բէ· Որ ընտրեցեր ։	՟	ՂԶԷ
Ի	14	2	✱կիր· բէ· Բ· Քառասնորդաց պահոց· Օբհ· բէ· Որ զօրէնս սրբութեան, իւր սար· Առաւօտ եւ երեկոյ Քարոզ· Հբ· Ծոմ վան Տահուանն Մովսէսի ։ ☽Ա֊· Ք֊, Լ֊ուկ ժ· 20 Ր֊· 18 · Խոտանակ֊ութ֊ օր Լ անձրեւ· 55ՀՐ· Տաբէբաբ֊ Ս֊նդեան Վէ+ղեոս Լ֊ստանաբել Թա֊ղեաբին Իպալէոյ ,	՟	ՂԸ
Իա	15	3	Բղ· բէ· Ը· օր մեծ Պահոց · Հբց· ակ· Ա· Զատնուն քո ։ Տճ· վերջ ՅԸ֊պոյն պատարագ ։	՟	ՂԹ
ԻԲ	16	4	Գղ· աբ· Ը· օր մեծ Պահոց · Հբց· ակ· Բ· Որ խոնարհեցար ։	՟	Ճ՟
ԻԳ	17	5	Գղ· ակ· ժ, օր մեծ Պահոց ։ Հբց· ակ· Գ· Աստուած հարցն ։ 14ՀՐ· Տաբէբաբ֊ Գահ· Վէ+ղեոր Լ֊ստանաբել Թագա֊ղեաբին Իպալէոյ ։ 26ՀՐ· Տաբէբաբ֊ Գահակ· կէ֊օ֊ Գ· Թագ֊· Հուլանդայի ։	՟	ՃԱ
ԻԴ	18	6	Եղ· բէ· ժԱ· օր մեծ Պահոց· Հբց· ակ· Դ· Օրհնեալ եւ փառաւ ։ Հբ· Ծոմ վան Եսթերայ ։	՟	ՃԲ
ԻԵ	19	7	Ուր· բէ· ժԲ· օր մեծ Պահոց· Հբց· ակ· Ե· Զանճառ Հուդիւնն Լ֊· Յովսէփայ Աստուածահօր ։	՟	ՃԳ
ԻԶ	20	8	Շբ· բէ· ժԳ· օր մեծ Պահոց· Սրբոցն Կիւրղի Երուսաղէմայ Հայրապետին եւ միւս Կիւրղի Եպիսկոպոսի եւ մօրն նոր֊ա Աննայի· Օբհ· Մարտ·	՟	ՃԴ

Հ·	Լ·	Օր	Հբց· բէ· Որք հաղորդեցան· Տճ· վերջ յԵռանգեայ Բ· Տաղն Յերեքան ։ ☉Աբէբէկն Տաճկ է Խոյն Հ· 23 ր· 20 ։ Տճ· Հաճիլ	Տճ·	Գաս·
ԻԷ	21	9	✱կիր· էկ· Գ· Քառասնորդաց պահոց· Անառակին, Օբհ· էկ· Օրհնեմք զքեզ· իւր սար· Առաւօտ եւ երեկոյ Քարոզ· Յայսմ Աբէբէ· Յն· Քառասուն Տանէնց· Լ֊· Ծագէ֊ալբէ֊ Բենեբէկտոսի աբքայէն· Գաբնանամատ֊ եւ հատ֊բակաց , և լինի պէ֊ և էլշէբ հատ֊ատաբ· Տճ· Նեկ· բ֊ղ այնդէն Նոր օբ· Հբ· Փ֊բհ· Տճն յիշատակի Եր֊ բերայ, որ է Շեհէբ պայբամէ·	՟	ՃԵ
ԻԸ	22	10	Բղ· բէ ժԵ· օր մեծ Պահոց· Հբց· բէ· Ա· Օրհնեալ Տէր Աստուած ։ ☉Յեսթէր Լբ· Լ֊ուկ Հ· 7 ր· 40։ Ամպամած և խոնաւ օբ ։ 78ՀՐ· Տաբէբաբ֊ Ս֊նդեան Կէ֊օ֊ Ա· Կայսեբ Գեբմանիոյ·	՟	ՃԶ
ԻԹ	23	11	Գղ· բէ· ԺԶ· օր մեծ Պահոց· Հբց· բէ· Բ· Ողիդ են համապարհք քո ։	՟	ՃԷ
Լ	24	12	Գղ· աբ· ԺԷ· օր մեծ Պահոց· Հբց· բէ· Բ· Որ հարցն մերոց· ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՄԻՍ ԱՐԵԳ	՟	ՃԸ
՟	25	13	Եղ· ակ· ԺԸ· օր մեծ Պահոց· Հբց· բէ· Գ· Մանկունքն զերեալք· Լ֊* Ա֊էփոս֊ն։	՟	ՃԹ
Ա	26	14	Ուր· բէ· ԺԹ· օր մեծ Պահոց· Հբց· բէ· Զ։	՟	ՄՁ
Բ	27	15	Շբ· բէ· Ի· օր մեծ Պահոց· Սրբոցն Յովհաննու Երուսաղէմայ Հայրապետին, եւ Սրբոց Վարդապետացն մերոց՝ Յովհաննու Օձնեցւոյն, Յովհաննու Որոտնեցւոյն եւ Գրիգորի Տաթեւացւոյն· Օբհ· Որք զարդարեցին իւր սար· Մկ· բէ· Նմանեալ Մովսէսի ։	՟	ՄԱ

ԺԱՄԱՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՅ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ

Կ. ՊՕԼՍԷՆ ՄԵԿՆՈՂ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐ

ԱՌԱՒՕՏ — ԵՐԵԿՈՅ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹԻՒՔ ՇՈՓԵԿԱՌԱՑ					
	2	4	6	8	10	12
	ժամ Բոպ	ժ. Ր.	ժ. Ր.	ժ. Ր.	ժ. Ր.	ժ. Ր.
Կ. ՊՕԼԻՍ ՍԻՐՔԼՃԻ	12, 48	2, 48	5, 30	8, 17	9, 50	10, 50
ԴՈՒՄ-ԴԱՐՈՒ	12, 56	2, 57	5, 37	8, 27	9, 58	10, 58
ԵԼՏԻ-ԴՈՒԼԼ	1, 13	3, 08	5, 47	8, 38	10, 02	11, 02
ՄԱՔԲ-ԳԻԻՂ	1, 28	3, 23	6, 02	8, 52	10, 17	11, 17
ԱՅՍՏԼՓԱՆՕ	1, 40	3, 35	6, 14	9, 04	10, 30	11, 30
ՔԻԼՉԻՒՔ-ՉԼՔՄԼՃԼ	1, 50	3, 44	6, 24	9, 14	11, 40	11, 40

Կ. ՊՕԼԻՍ ԺԱՄԱՆՈՂ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐ

ԵՐԵԿՈՅ — ԱՌԱՒՕՏ — ԵՐԵԿՈՅ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹԻՒՔ ՇՈՓԵԿԱՌԱՑ					
	1	3	5	7	9	11
	ժ. Ր.	ժ. Ր.	ժ. Ր.	ժ. Ր.	ժ. Ր.	ժ. Ր.
ՔԻԼՉԻՒՔ-ՉԼՔՄԼՃԼ	12, 48	1, 00	2, 30	4, 10	6, 58	11, 00
ԱՅՍՏԼՓԱՆՕ	12, 58	1, 10	2, 39	4, 18	7, 07	11, 10
ՄԱՔԲ-ԳԻԻՂ	1, 10	1, 22	2, 51	4, 30	7, 19	11, 22
ԵԼՏԻ-ԴՈՒԼԼ	1, 25	1, 37	3, 06	4, 44	7, 34	11, 37
ԴՈՒՄ-ԴԱՐՈՒ	1, 36	1, 48	3, 17	4, 55	7, 45	11, 48
Կ. ՊՕԼԻՍ ՍԻՐՔԼՃԻ	1, 44	1, 56	3, 25	5, 03	7, 53	11, 58

ԾԱՆՕԹ Ա. Երկաթուղւոյ մեկնելու նշանակեալ ժամերն դիւրութեան համար Տաճկականի վերածեալ են, որոյ տեղողութիւնն է միջին ցնցգետասաներորդ օր ամսոյս :

Բ. Թեև դիտմամբ մեկնելու ժամերն մի քանի վայրկեան առաջ նշանակեալ են ի ցուցակիս . սակայն դարձեալ 5–10 վայրկեան կանխաւ գտնուելու է ի կայարանն Տոմս առնելու :

Գ. Առաւօտեան ժամ 12, 48 վայրկեան անցած մեկնող կառախումբը միայն միջին Անգրիանուպօլիս կ'երթայ եւ գիշերն ժամը 1, 44 վայրկեան անցած Անգրիանուպօլեն Կ. Պօլիս կ'ձգտի, երբ դժնդակ օդեր կամ որ եւ է պատահումն տեղի չունենայ :

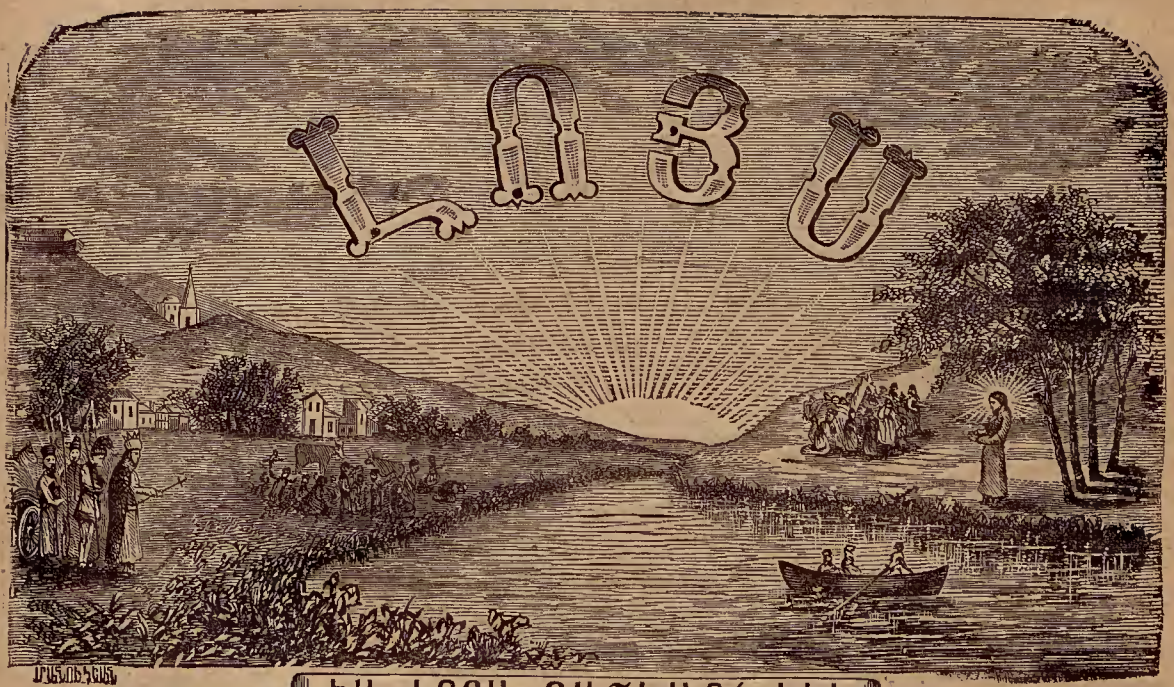

ԵՍ ԼՈՅՍ ՅԱՇԽԱՐՀ ԵԿԻ

ՀԱՆՊԷՍ ԿԻՍԱՄԱՍԵԱՅ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԽՈՐՀՈՒՐԴ
ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ Ս. ԿՐՕՆԻ
ՎԵՑԵՐՈՐԴ
ԿԱՐԳ ԵՒ ՉԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ

(Շարունակութիւն տես թիւ 18)

Ա.

Քահանայական կարգն ի հնումն Աստուած սահմանած է ի ձեռն Մարգարէին Մովսէսի ; և ինարտաւմն վերահաստատեալ զայն աշխարհիս Քրիստոսի Տեառն մերոյ ի ձեռն Առաքելոցն իւրոց, որ ի սկզբանէ ընտրեալ էին ի Հոգւոյն Սրբոյ, եւ ապա ի ձեռն Եպիսկոպոսաց եւ Քահանայից, որ ի Հոգւոյն Սրբոյ ձեռնադրեալ էին ի Քրիստոսէ, եւ ի Հոգւոյն Սրբոյ ձեռնադրեալ կան մինչեւ ցայսօր եւ մինչեւ ցկատարած աշխարհիս :

Ի հնումն Աստուած սահմանած էր ի ձեռն Մարգարէին Մովսէսի ; և ինարտաւմն վերահաստատեալ զայն աշխարհիս Քրիստոսի Տեառն մերոյ ի ձեռն Առաքելոցն իւրոց, որ ի սկզբանէ ընտրեալ էին ի Հոգւոյն Սրբոյ, եւ ապա ի ձեռն Եպիսկոպոսաց եւ Քահանայից, որ ի Հոգւոյն Սրբոյ ձեռնադրեալ կան մինչեւ ցայսօր եւ մինչեւ ցկատարած աշխարհիս : Քահանայական կարգն ի հնումն Աստուած սահմանած է ի ձեռն Մարգարէին Մովսէսի ; և ինարտաւմն վերահաստատեալ զայն աշխարհիս Քրիստոսի Տեառն մերոյ ի ձեռն Առաքելոցն իւրոց, որ ի սկզբանէ ընտրեալ էին ի Հոգւոյն Սրբոյ, եւ ապա ի ձեռն Եպիսկոպոսաց եւ Քահանայից, որ ի Հոգւոյն Սրբոյ ձեռնադրեալ կան մինչեւ ցայսօր եւ մինչեւ ցկատարած աշխարհիս : Քահանայական կարգն ի հնումն Աստուած սահմանած է ի ձեռն Մարգարէին Մովսէսի ; և ինարտաւմն վերահաստատեալ զայն աշխարհիս Քրիստոսի Տեառն մերոյ ի ձեռն Առաքելոցն իւրոց, որ ի սկզբանէ ընտրեալ էին ի Հոգւոյն Սրբոյ, եւ ապա ի ձեռն Եպիսկոպոսաց եւ Քահանայից, որ ի Հոգւոյն Սրբոյ ձեռնադրեալ կան մինչեւ ցայսօր եւ մինչեւ ցկատարած աշխարհիս :

Աստուածոյ և եկեղեցւոյ պաշտօնէութեան ընծայեանն՝ ժողովրդեան միաբանութեամբն ընտրուած՝ Ձեռնադրութեամբ և Օծութեամբ եպիս-

(1) Դուկ. ԻԳ. 51 :

կոպոսին՝ կ'կնքուի ընորհօք Հոգւոյն Սրբոյ Քահանայ նորոյ Ուխտին՝ ի պաշտօն նուիրագործութեան և սպասաւորութեան Ս. Եկեղեցւոյ, հովուել Տէրոջը հօտը, քարոզել և ուսուցանել Աստուծոյ խօսքը, հոգալ ժողովրդեան հոգեւոր ընորհայ մատակարարութեան պէտքը, տքնիլ Եկեղեցւոյ որդւոյ սրտերն հաստատել ի Հաւատս, ի Յոյս, ի Սէր և ի ճշմարտութիւն Աւետարանին խաղաղութեան և փրկութեան ևն։

Քահանայութեան գերագոյն Հեղինակը և Եկեղեցական քահանայապետութեան միակ աղբիւրն է նոյն ինքն աւետարանը Երկրորդութիւնն (1) ըլլ որպէս յերկինս հրեշտակաց դասուն մէջ քահանայապետութիւն հաստատած է՝ նոյնպէս երկրիս վերայ իւր Սրբութեան Սեղանին՝ յառաջատես իմաստութեամբն և անհուն բարերարութեամբն հոգեւոր ընորհօք լցեալ պաշտօնեաներ կ'պատրաստէ ծառայելու և իւր Հաւատոյ ճշմարտութիւնն քարոզելու և հաստատելու։

Սահմանեալ և հաստատեալ քահանայութեան կարգի մէջ ի հնումն ղանազան աստիճաններ կային՝ ինչպէս քահանայապետը, քահանայք, Մարգարէք, Հովիւք, վարդապետք կամ Ուսուցիչք օրինաց, Դպիրք ևն. (2) նոյնպէս նոր Օրինաց մէջ ալ Քրիստոնէական Եկեղեցին ունի Առաքեալներ, Աւետարանիչներ, Եպիսկոպոսներ, Հովիւներ, Վարդապետներ, Երէցներ, Սարկաւագներ ևն. որք յետոյ երկրորդ և չորրորդ դարուց մէջ՝ Հաւատացելոց բազմութեան և Ս. Ժողովոյ որոշման համեմատ՝ կրօնական իրաւութեանց բարեկարգ կառավարութեան՝ Աստուծոյ պաշտամանց վայելուչ կատարման համար նորանոր անուններ առին. ինչպէս են՝ Կաթողիկոս, Հայրապետ, Պատրիարք, Արքեպիսկոպոս, Փոր եպիսկոպոս, Մետրապոլիտ, Էքզարկ, Էքզարխոս կամ Վեհապետ, Ծայրագոյն և Մանաւոր Վարդապետ, Քահանայք, Աւագերիցունք, Ամուռակալք, Կրօնաւորք, Աբբայք, Արեզայք, Վանահայրք, Կրօնաւորհուք, Հաւատաւոր կանայք, Աւագսարկաւագունք, Կիսասարկաւագք, (Սարկաւագուհիք (1)) Ջահնկալք, Ընթերցողք, Երգմնեցուցիչք, Դռնապանք։

Բ.

Քահանայութիւնը եօթն աստիճանի կ'բաժանի, որք են.

Ա. ԴՌՆԱՊԱՆՈՒԹԻԻՆ
Բ. ԴՊՐՈՒԹԻԻՆ
Գ. ԵՐԴՄՆԵՑՈՒՑՉՈՒԹԻԻՆ
Դ. ՋԱՀՆԿԱԼՈՒԹԻԻՆ
Ե. ԿԻՍԱՍԱՐԿԱՒԱԳՈՒԹԻԻՆ
Զ. ԱՒԱԳՍԱՐԿԱՒԱԳՈՒԹԻԻՆ
Է. ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԻԻՆ

Եպիսկոպոսական կարգն լրումն է քահանայական աստիճանայ, որուն

(1) Ելից Ը. 1. Մատթ. ԻԸ. 19. Գործ. ԺԳ. 24։

(2) Ծնդ. ԺԴ. 8. Ելից. ԺԹ. 22. Եսայ. Լ. 20։

(1) Կանանց՝ Եկեղեցւոյ մէջ Եկեղեցական պաշտօն վարելն Քրիստոնէութեան առաջին դարէն սկսեալ արգիլուեցաւ։

համար կրնայ ըսուիլ նաև Քահանայապետութիւն, որ է վերատեսուչ եկեղեցւոյ ամէն կարգաց, օրինաց և կանոնաց անվրէպ դրօշակրութեան վերահսկող և Հովիւ հօտին Քրիստոսի յիրում վիճակին։ Երիցսունք ևս ընդ ձեռամբ Եպիսկոպոսին կ'վարեն եկեղեցւոյ Հովուական պաշտօնը. միաբանութեամբ և խորհրդով։

Եօթն աստիճանաց մատակարարութիւնն յատուկ կարգադրեալ ապարոշութիւններ ունի ուրոյն ուրոյն՝ որ Եպիսկոպոսն Աղօթիւք, Օրհնութեամբ, Ձեռնադրութեամբ և Օծութեամբ կ'կատարէ՝ որ, կան նշանակեալ ի Մաշտոցի։

Առաջին չորս աստիճաններն ընդունողք՝ պաշտօն ունին եկեղեցւոյ մէջ Սաղմոս ասել. կանթեղ և չահ վառել, Ս. Պատարագի նչխարն դնել, Ս. բաժակն պատրաստել, եկեղեցւոյ դուռն բանալ և փակել, աւետ ածել ևն։ Ասոնք երէք կամին՝ կրնան ամուսնութեան պսակի խորհուրդն ընդունիլ, իսկ հինգերորդ աստիճանն ընդունողաց ամուսնանալու հրաման չկայ։

Հինգերորդ աստիճանն սաղմոս կիսասարկաւագի պաշտօնն է՝ ժամերգութեանց քարոզներն ասել, խնկարկել, Պատարագիչ քահանային ղեկտուսարել, դասարկ Ս. Սկիհն՝ Խորհրդանոցն դնել կամ բառնալ անոի, բեմն ելլալ և սպասաւորել։

Վեցերորդ աստիճանն է Աւագսարկաւագութիւնն՝ որ պաշտօն ունի ի ժամ Ս. Պատարագին Ս. Աւետարան կարդալ ի լսելիս ժողովրդեան, այլ և Ս. Խորհուրդն Խորհրդանոցէն վերաբերմամբ բառնալ և ընծայել Պատարագիչ Քահանային։

Եօթներորդ աստիճանն է Քահանայութիւնն՝ որ եկեղեցւոյ բոլոր սրբարար խորհուրդներն և արարողութիւնները կատարելու պաշտօնն ունի՝ Ձեռնադրութեամբ և Օծութեամբ Եպիսկոպոսին։

Կարգի խոնարհադոյն չորս աստիճաններն որոյ և իցէ հասակի՝ ևս և մանկանց կ'տրուէին, այլ սարկաւագութեան ձեռնադրութիւնն՝ – մանաւանդ կուսակրօնից – երեսնամեայ հասակէն առաջ դոյն ուրեք կ'տրուէր և հինգ տարի յետոյ կրնային Քահանայ ձեռնադրուիլ. — իսկ ամուսնացեալք քանի մը տարի առաջ ալ կ'ձեռնադրուէին։

(Գալ անգամ)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀՈՎԻՒ ԵՒ ՀՈՎՈՒՀԻ

ԵՒ

ՄՇԱԿԻՆ ՀՕ՛Յ ՀՕ՛ՅԸ

Հովէն անցայ, կացի ու նչմարեցի իմ գլխու վերեւ հողաբլրակի մը զառի վայրն՝ ուր գալարագեղ արօտներու մէջ մատաղ գառանց խումբեր հոս ու հոն ցիր ու ցան եղած կ'ճարակէին, անոնցմէ ոմանք ընկողմնած կանանչ խոտերու վրայ՝ կ'ծամծմէին գալարանիւթ ծամոնին որոճաւոր ծնոտներով, ոմանք ծառի մը գով ու չուք հովանւոյն տակ կ'ոստնուէին, դեհ կ'մայէին, դեհ կ'գիմէին իրենց մարդ՝ մաղոտ ու կակղ ծիծերէն կաթ ու մնունդ ծծելու։

Ա՛նդ ի խոնարհ, բլրակին ներքեւ,

Լիսա պեղածիծաղ վայրի մը մէջ նշմարե-ցի կանանչ մրտենիի ոստերով ծածկուած պեղջկական հիւղ մը, որոյ չուրջն որթին ու նորածիլ մանիշակին մազլեզով պատած էր։

Խանարհ ու ցած ծխնելոյղ մը բարձրա-ցած կերեւէր խիտ առ խիտ անկուած թե-ղոչներու մէջ, որոնք ձմեռնային հովերէն այդ բնակարանն կ'պաշտպանէին։

Հոս ու հոն աղաւնանոցներ, սիրուն ու քնքոյշ ձագերով լի, որք ծիրանի ու մանիշակագոյն վիզերով խմբովին կ'գու-դուրային այն հովուական խրճիթին բո-լորտիքը։

Սպիտակ յասմիկն ցանկին չուրջը պա-տած, իր անուշ բուրումն կ'սփռէր եւ կ'տածէր չորս կողմ, ուղիներն հարթ հա-ւասար, բնիկներու քայլերն դալար արօտ-ներու վերայ սպիտակ հետք մը հագիւ հազ դծած էին։

Ա'նդ նշմարեցի եւս փոքրիկ առուակ մը, որ խոխոջելով կ'սողսկէր հովանաւոր ծառերու կնճռոտ արմատներու քովէն ու զանոնք թանալով կ'անցնէր, կ'երթար։

Ա'նդ ի մերձ առուակին անմեղութեան եւ սիրոյ երկու աննման պատկերներ տե-սայ, որք իրենց մորթէ կոչտ ու խոշոր վերարկուով ծածկուած առ ընթէր միմեանց նստած էին։

Հովիւ եւ Հովուհի — ասոնք էին այն երջանիկ միայնութեան հիւղիկին բնիկ-ներն — երկու սիրուն արարածներ — ո-րոց բերդ ու մորթէ կոչտ հագուստնե-րու ներքեւ կային ծածկեալ երկու հա-մակամ, հաւասիա ու առաքինի ՍՐՏԵՐ։

Գեղեցիկ ու զուարթ դէմքեր, սեւ ու թուխ մազեր, քնքոյշ, անխռով եւ ստոյգ աչքեր, տաքուկ ու ջերմ ձեռքեր, վառ-վռուն ու խանդակաթ սրտեր. սէր, ան-քծութիւն, խաղաղութիւն, անպորրու-թիւն ի միայնութեան անդ կ'թագաւորէր։

Նախանձն, քէն ու ոխն, ատելու-թիւնն ու թշնամանք, մախանքն ու նա-խանձ, ահաս ու տմարդի քնոյթ, լսիրչ ու մոլի կենակցութիւն, հեշտ ու կծու ակնարկ, հէգ ու անպարկեշտ ժպիտ, մո-լեգին ու յուզեալ հառաչ, հալ ու մաշ, ծխրիլ, թոչնիլ, ցամքիլ . . . այս ամենը հեռու, հեռու վտարեալ ու տարամերժեալ էր՝ միայնութեան այն սիրուն վայրերէն։

Հովիւն ու Հովուհին՝ նոյն հովտին մարմնեղէն հրեշտակներն էին։

Ա'նդ ախորժալուր հնչեց իմ ականջաց եղնտավար ժրաջան մչակին ՀՕ'Ց ՀՕ՛ՅԸ, որ Հովուհին եւ Հովուհուոյն նուագարանին ձայնին հետ կ'ծիւար ու կ'տատանէր մեղմ մթնոլորտին մէջ, հովի չունչ մը միայն կար՝ որ զայն կ'վանէր, կամ ծառոց տե-ւրեւոց մնջիկ չշուկն էր, որ նորա ներ-դաշնակութիւնը կուզէր խանգարել։

Սիրեցի աչխատող ու ժիր մչակին ձայ-նին աւաչն ու նուագ ՀՕՑ ՀՕՑԸ։

Հովտին այս սիրուն ու չքնաղ տեսա-րանն յափշտակեց սիրտս, ըսի ինքնիւր՝ մէկ քանի օրհնեալ ու սիրալի է այս պեղջական անակն՝ յորում կ'մեծարի ան-բիծ սէրն, կ'պաչտի համակամ սիրան, որ լի է առաքինութեամբ, — եւ այն է Հովուհին եւ Հովուհուոյն երջանկութեան բնակարա-նն —, որք երկրի վերայ պիրար միայն կը ճանաչեն, եւ երկինք մէջ միայն Աստուած։

Ֆ. Ս.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԿԱՆՈՆՔ

ՄԱՐԴԱՍԻՆ ԴՈՐՏԱՌՆՈՒԹԵԱՆՑ

ԵՒ ՎԱՐՈՒՑ

— Օձի նման խորագետ ու աղաւնիի նման միամիտ եղիր։

— Վաստակոցդ արժանիքը գիտցիր, մի՛ շռայլեր յոռմպետս։

— Քեզ կարեւոր չեղած բանը աժան ըլլալուն համար մի՛ գներ։

— Այսօրուան ընելիքդ վաղուան մի՛ թողուր։

— Այն որ դուն կարես ընել՝ բնաւ ուրիշի մի՛ յանձներ :

— Ցիմարին գործ յանձնէ՝ իսկ տխմար ու ապուշ մարդոց բնաւ երբէ՛ք :

— Խելքդ չհասած գործին մէջ մի՛ մըտներ :

— Ամեն բանի մէջ յանդուգն մի՛ ըլլար, սորվէ յաւ խորհիլ ու դատել :

— Ամեն բանի մէջ կասկածոտ մի՛ ըլլար, բեզ պատահածներէն մեծ մասն ադեկ կողմի մեկնէ :

— Բնաւ սուտ մի՛ խօսիր. խոստմանըդ տեր եղի՛ր :

— Բարկացած ատենդ՝ խօսելէդ առաջ մինչեւ տասն համրէ, երբոր խիստ բարկացած ես՝ մինչեւ հարիւր համրէ :

— Լեզուիդ եւ շրթանցդ տեր եղիր, աղտոտ եւ անարգ խօսքեր մի՛ ըներ :

— Ամենածանր պարագաներու մէջ իսկ երդում մի՛ ըներ, բաւ է որ ասես՝ այո՛ն՝ այո՛, եւ ո՛չն՝ ոչ :

— Բնաւ ձշմարտութենէն մի՛ վրիպիր :

— Բնաւ մէկուն դէմ մի՛ բարկանար ու տմարդութեամբ վարուիր :

— Մէկու մը համար գէշ մի՛ խօսիր, որոյ համար բարի բան մը կրնաս խօսիլ. եւ չէ թէ միայն կարեկցութեամբ խօսելու ես այնպիսւոյն վրայ, այլ նա եւ այնպես զգալու ես :

Ֆ. Ս.

ԵՐՐՈՐԴ

ՆՕԹԱՆԱՍՆԵԱԿ

(Շարունակութիւն տես թիւ 17)

Լաւ է իրաւախոհութիւն ունիմ. քան վճիռ պարարտ :

Խոհեմ է նա՝ որ մտածէ գանցեալսն, կարգաւորէ զներկայս, եւ բազում ըզգաստութեամբ նախապատիւ գնանցեալսն :

Մարդութիւն կենդանի որդւոյն, փառաւորէ գնայրն մեռեալ :

Կամք բնութեան ծառայէ, եւ ոչ բընութիւնն կամաց :

Չէ՛ նման պակասիլ չարեաց, բայց նման է փախչիլ ի նոցանէ :

Ձշմարիտ սիրոյն մի է սկիզբն եւ վերջն.

Որ ո՛չ գիտէ լռել եւ ո՛չ գիտէ խօսիլ:

Որք լռեն ո՛չ երբէք գղջացին, իսկ որ խօսին բազում անգամ :

Լա՛ւ է բարւոք մեռանիլ՝ քան չարաչար կեալ :

Ի հուր եւ ի կիր անկանիլն մի եւ նոյն է :

Որ կամի ծառայել Աստուծոյ, պատրաստեցէ զանձն իւր փորձանաց :

Իշխանին պարտ է լինել խորագէտ քան նզօր :

Վախճանն՝ զգործ, եւ երեկոյն՝ զտիւն առնեն գովելի :

Լեզուն սիրուն, սիրտն սլաք, մեղաց մեծաց մայրաքաղաք :

Անեղան բազմախորհրդիկ մայր է հիւանդութեան :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Թեոդորիկոս Փիլիսոփայն եհատ ըզգլուխ առն միոյ՝ որ կամէր գինքն ընպանանել, իսկ ի նոյն օր հրաւիրեցաւ ի խրախճանս ինչ, ուր յետ ո՛չ սակաւ ուրախութեան եղին զանդուն, եւ մինչ բերին գմեծ գլուխ մի ձկան խորովեալ ի սեղան անդր, կարծելով թէ է գլուխ առն՝ զոր ինքն սպան ի ծածուկ, առ աճին իսկոյն գրաւեցաւ ի կենաց :

(Գալ անգամ)

ՀԱՆԳԻՍՏ ԵՐԿՆԻՑ

Աչք՝ տեսած չեն, այն պայծառ, օրհնեալ և պաշտելի տեսիլն, որ մշանջենաւոր կենաց արեւուն հորիզոնին բարձունքը կ'հանդչի :

Եր՛բ պիտի հասնի մարգ անոր,

ե՛րբ պիտի տիրանայ անոր իրապէս և լիովին, ե՛րբ պիտի սաւառնի ու թռիչ առնու մարդուս հոգին այն ե-րանելեաց աշխարհին բնակիչ ըլլալու։

Բանի՛ աննման և անզուգական արբավայր է այն յորում անբիծ սէրն, փառաց պսակն, միտակայ բերկրանքն, անանց կեանքը պատրաստ կ՚դանէ մարդ։

Երկնից չէնքն չէ՛ այն՝ թէ և այս իւր հրապոյրն ունի, ո՛չ բուռ բուռ աւազի նման ցանուած ասպղերու լուսացնցուղ կամարը; ո՛չ արփւոյն ջերմ ու մնուցիչ ճառագայթն, ո՛չ լուսնի արծաթափայլ շողալը, ո՛չ հրեշտակաց դադնդադունդ պարը, ներդաշնակաւոր ալէլուքն ու փա-ռաբանութեան երգերն, այլ քան զամենայն դերի վերոյ է — ԱՍՏՈՒ-ԾՈՑ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ։

Ա՛նդ է պաշտած Լուսանդ, ա՛նդ անմահութեան սեղանն, ա՛նդ արբու-թեան վայրն, ա՛նդ է վախճան Հա-ւատոյդ, թէ անդ կարող ես հոգ-ւոյդ բեռը նետել, թէ անդ բոլո-րովին լինչինդդ դանելոդ պիտի ուրախանաս և բերկրիս, թէ անդ է խոստացեալ Հանդիստն։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ի ԲՆՈՒԹԻՒՆ

(Շար. եւ վերջ տես թիւ 18)

Ժ.

Մեր դրուածոյ ամբողջութիւնն, վարած ընթացքնիս, մեր ուտելիքն, մեր հագուստն և մեր զբօսանքն, հաստատուն ապացոյցներ են. թէ ան-հնարինս խոտորած և հեռացած եմք բնութեան առաջնորդած պարզ ու համեստ կեանքէն։

Մեր այս խոտորումը՝ մեր ոսկի քայլերու առջև վիհ ու բոս բացեր է, որ վաղ կամ անագան պիտի հյ-նամք անդ։

Բնութեան պարզեւած առատա-ձեռն բարիքներն պարզութեամբ, անդորրութեամբ և առողջ կենաք վայելելու ձիրքերն կորնչուցած, նօթի ու թշուառ, հիւանդ ու ախ-տացեալ, տխմար ու չիմար արա-րածներն ենք դարձեր։

Կ՚տեսկայ մարդ երբ աչքերն իւր շուրջն կ՚ածէ՝ նկատելով ընկերական ու ընտանեկան կենաց մէջ՝ արտաքոյ բնութեան մուտ դտած նորանոր մո-լութիւններն, զեղխութիւններն, ցոփութիւններն, ցուցամոլութիւն-ներն, ևլն. որք կ՚արատեն ընկերա-կան և ընտանեկան կենաց անկումն ու կործանումն։

Տնտեսագիտութիւն, Բաւականա-սիրութիւն, Պարզասիրութիւն բնաւ չկայ, ըստ մեծի մասին այր և կին անել ճանապարհի մը հեռեւած կեր-թանք, առանց դէթ մի վայրկեան ուշաբերելու և խմանալու՝ թէ ո՞ւր կ՚երթանք և կամ ո՞ւր կ՚յանգի սորա վախճանն։

Վաստակ, դործ, արհեստ, դիւա-հնարք, ևլն. ամենք ալ կանխ առած, յարաժամ անմիջական ծախսեր կը բարդուին ու կ՚դիզուին միմեանց վերայ՝ և անհնարինս կ՚տագնա-պեցունեն զմարդ, և կ՚առնուն կ՚մղեն ի դուռն աղքատութեան, և այն որ

անկարեւորներն դնեց՝ կարեւորագոյնները ալ ծախել ու վաճառ հանել կատիպալի։

Հագուստներս, հանդերձանքներս, սեղաններս, ըմպելիքներս, բնակութիւններս, ննջարաններս, ընթրեաններս ալն. փափկութեան, զեղխութեան, նորասիրութեան մէջ խեղդուած են. և որուն համար մեր ընկերական ու ընտանեկան կենաց վիճակն ու մեր մարմնոյ առողջութիւնն խանգարեալ՝ քայքայուելու վիճակին մերձ է։

Բնութենէն հեռացողն, բնութեան օրինաց դէմ գործողն, բնութենէն կ՚պատժուի։

ԺԷ.

Դառնանք ուրեմն ի բնութիւն, ապրինք առուակին ու ակբեր անուշ ջրոյն, յորենի սեւ ու ուժեղ հացոյն. հագուինք հասա ու կազուտ բրդոյ լայն ու խոշոր հագուստով։

Սիրենք պարզութիւնն, վայելչութիւնն ու համեստ կեանքն։

Կոկիկ ու վայելուչ, պարզ ու մաքուր ըլլան մեր հանդերձանք։

Կոկիկ ու անպաճոյճ ըլլան մեր զարդարանքներն, ոսկին՝ ոսկւոյ տանք. ոսկին՝ ԹՂԹ ու հոմէ չտանք։

Կոկիկ ու պարզ ըլլան մեր սեղանք, խորտիկն ու համադամն, օդին և այլ կարգ մը նորահնար ըմպելիքներն մեր կենաց դահիճն են։

Ազգիկ տանք՝ Թրախօմա չտանք. զի այն մեր ընտանեկան կենաց ժանտախտն է։

Բաւականասեր ըլլանք, ինչ որ Աստուած ուտելու, ըմպելու և հագնելու համար մեզ պատրաստած է՝ նովաւ գոհ ըլլանք։

Օդին մէջ թռչտող թռչնոյն և մեր առանց վրայ բոյն դնող ճնճղուկին հացն և վայրենի շուշանին հագուստն պարգեւող Աստուած՝ զմարդիկ ալ նոյն օրինակ և առաւել ևս կ՚խնամէ և կ՚հոգայ. և իր բարերարութեան ամէն տիեզերք կ՚կերակրէ։

Կա՛ց ուրեմն՝ ո՛վ մարդ, վերադարձէր ի բնութիւն, և այնպէս ապրիր ի խաղաղութեան, յանդարտութեան, ի չինութեան երկայնակեաց և բարգաւաճ կենօք։

ՀՐԱՉԵԱՅ

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն

ՋՐԻ ԱՌԻՔ ԵՒ ՋՐԻ ՏՈՒՔ

Յիսուս Քրիստոս

Քրիստոնէական կրօնի Հիմնադիրն օրհնադրած է՝ որ եկեղեցւոյ խորհուրդներն ու արարողութիւնները ձրի մատակարարուին հաւատացելոց. վասն զի անոնք Աստուածայինն անդին շնորհներ ու պարգեւներ են՝ ո՛չ կ՚վաճառուին և ո՛չ կ՚դնուին։

Նախկին դարուց եկեղեցական պաշտօնեայներն ու հովիւներն, որ ամեն պարագայի մէջ Աւետարանչական հետեւեալ էին, Աստուածայինն խորհուրդներն ու շնորհներն ձրի մատակարարելու սկզբունքն իրենց վարդապետութեան դրեթէ հիմն դրած էին. վասն զի գիտէին թէ Քրիստոս վայրապար չէր ըրած այդ հրամանն,

որ Բրիստոնէական Եկեղեցւոյ Սրբու-
թեան և վեհութեան յատկանիշն է :

Այն ժամանակներն բոլոր եկե-
ղեցւոյ պաշտօնէից պէտքն կ'հոգա-
ուէր հասարակաց դանձանակներէն
զորս Առաքեալք սահմանած էին ,
ինչպէս որ իրենց դրուածոց մէջ կը
կարդանք : Այս դրութիւնն եթէ իբ-
րեւ էական մասն հաւատոյ չնկատ-
ուէր , ոչ Բրիստոս կ'հրամայեր այդ-
պէս խօսիլ , և ոչ Առաքեալք կ'փու-
թային այդ հրամանն կատարելու :

Առաքելոց յաջորդաց անհոգութե-
նէն այդ բարեպաշտական սովորու-
թիւնն դադրեցաւ , և հետեւաբար Ե-
կեղեցւոյ Տորհուրդներն և այլ արարո-
ղութիւնները աշխարհիկ առուտուր-
ներուն կարգը անցան : Այս առթիւ
Եկեղեցւոյ նախկին պարզութիւնն ու
փառքն նահմայաւ , և եկեղեցական-
ներն ալ պարտաւորեցան անուղղակի
սիմոնականութեան ախտովն ախտա-
նալ :

Յաւէտ է ըսել՝ որ մեր եկեղեցական-
ներն ալ այս մասին մեւնոյն հարկին
մէջ են՝ իրենց անձն ու ընտանիքն
պահելու անհրաժեշտ պարտականու-
թենէն ստիպեալ :

Թող չկարծուի՝ թէ մեք մեր եկե-
ղեցականներն կամ անոնց այս դործը
կդատապարտենք , —որոց մէջ մեք
ալ կ'դտնուինք— , այլ կուզենք հաս-
կըցնել՝ թէ այդ սկզբունքն դէշ է ,
և Ս. Աւետարանի ողջամտութեան
դէմովին հակառակ :

Կներէ՞ Աւետարանը՝ որ տուն Օրհ-
նենք, ստակ առնենք. Խաչահանդիստ
ընենք՝ ստակ առնենք . Ս. Պատարագ
ընենք՝ ժամուց առնենք. Պսակի խոր-
հուրդ կատարենք, նոյնպէս ստակ առ-
նենք: Հապա ո՞ւր թողունք, որ մինչ-
դեռ մէկն իր սիրելիին դագաղն ա-
ռած նստած է , մենք անոր հետ սա-
կարկութեան կ'նստինք թաղման հան-
դէսն կատարելու : Միթէ այս է մեր
եկեղեցւոյ վաստքն , այսպէ՞ս հրա-
մայեց օրինաց դերադոյն Վարդա-
պետը :

Բայց լ'ինչ ընեն մեր եկեղեցական
Հարք: Մարդ են , կանօթենան՝ հայ
կուզեն . ցրտէ՝ տաքէ պատսպարուե-
լու համար , հանդերձ կուզեն . իսկ
իրենց ընտանիքն պատսպարուելու
համար՝ ընակարան : Այս ընտանեկան
պէտքերն հայթայթել և այլ ևս խել
մը անհրաժեշտ ծախսերն հոգալ՝ ա-
ռանց արծաթի չեն կրնար ըլլալ :

Եկեղեցւոյ մշակներն արժանի են
իրենց վարձուն . բայց ուր է իրենց
թոշակներուն այն նուիրական միջոցն
որ Առաքեալներն հաստատեցին և
իրենց յաջորդներուն յանձնեցին :

Կրօնական պատկառելի ժողովն
պարտի իր ուշադրութիւնն այս ծան-
րակշիռ կէտին դարձնել կէտ մը՝ որ
բնաւ պատիւ չբերեր ոչ մեր եկեղե-
ցւոյն և ոչ անոր պաշտօնեայներուն
եթէ տակաւին այնպէս չարունակի ,
և ասոր դարման մը ընելու համար օրի-
նաւոր միջոցներ ձեռք առնել , ինչ-
պէս որ կ'պահանջէ իր նուիրական
պաշտօնին բնութիւնը :

Չենք գիտեր, թէ կա՞յ արդեօք
ասկից աւելի ծանր խնդիր մը՝ որ
կրօնական ժողովէն ղբաղեցնէ և ասոր
կարեւորութիւնը մոռցնել տայ : Մեք
կ'պնդենք թէ ամենէն մեծ զեղ-
ծումն այս է՝ որ մեր եկեղեցւոյն

մէջ մուած է, և թէ ասոր երեսէն է բնականապէս միւս ամեն ղեզծուածները դրեթէ, և եթէ լաւ ուշադրութիւն ընենք պիտի տեսնենք՝ որ Քահանայիս ոմանց հարստութեան և այլոց վերջին աստիճան աղքատութեան պատճառ մեւնոյն ղեզծուածն եղած է։

Նախորդ կրօնական ժողովոց այս մասին բռնած անտարբեր ընթացքն, արդի կրօնական ժողովը արդարացընելու վատ մը չկրնար ըլլալ, ինչպէս որ նոյն իսկ կրօնական ժողովը ալ այս ճշմարտութիւնն չկրնար մերժել. ուստի ինք պարտական է այս ղեզծուածն բառնալու համար խառն ժողովով տուրք մը սահմանել և եկեղեցւոյ պաշտօնէից ըստ արժանւոյն թոշակ յատկացնել և եթէ հարկ ըլլայ Ազգ. Ընդհանուր ժողովոյ առեւնն հանել այս խնդիրը, որով ոչ միայն մեր Տերոջը Քրիստոսի հրամանն կատարած և Առաքելոց շաւղին նախանձախնդիրը պիտի գտնուի, այլ և ապրուստի նկատմամբ եկեղեցականաց արտունջներուն վերջ պիտի տայ, և Հայրենի Ս. Եկեղեցւոյ մեծ ծառայութիւն մը ըրած պիտի ըլլայ՝ զայն իւր նախկին պարզութեանը վերածելով։

ՆՈՐԱՂԱՆԴՔ

ԿՐՆԱ՛ՅԻՆ՝ ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑՆ ՄԷՋ ԵՐԿԱՐ ԱՏԵՆ ՄՆԱԼ

Օրագիր իր 1368 եւ 1370 թիւերով կը ջանայ Աւետաբերի ցուցնել՝ թէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն մէջ կրօնական ազատութիւն կայ, եւ թէ բողոքականք կրնային նոյն Եկեղեցւոյն մէջ մնալ իրենց ունեցած կրօնական գաղափարներովը։ Աւետաբեր ըստ քմայ իրողութիւնները խեղաթիւրելով յառաջ կ'բերէ ցուցնելու՝ թէ բաժանման պատճառը Հայաստանեայց Եկեղեցին եղած է. մինչդեռ բուն պատճառն հատուածեալ անդամոց դատապարտելի մոլեռանդութիւնը եղած է։

Ա՛յն խնդրոյն վրայ Դիտակայ թիւերէն միոյն մէջ «Իգնատիոսեան» ստորագրութեամբ նամակ մը հրատարակուած էր, որուն վրայ կ'յուսամ թէ Օրագիր լուրջ խորհրդածութիւն մ'ըրաւ, թէ եւ այդ աստիճան կարեւորութիւն տալու նամակ մը չէր այն . . . ։

1. Օրագրի կ'հարցնենք թէ «Ազգային Եկեղեցւոյ մէջ մնալ», Հայաստանեայց Եկեղեցին չդաժնուիլ» ըսելով արդեօք ի՞նչ ըսել կուզէ։ Թէ որ Եկեղեցի ըսելով ըսել կուզէ մի եւ նոյն կրօնական դաւանութեամբ միացեալ Ազգի մը կամ ժողովրդեան մը անդամները, կ'հետեւի որ նորաղանդք չէին կրնար «Ազգային Եկեղեցւոյն հետ միութիւն ունենալ, քանզի մի եւ նոյն կրօնական դաւանութիւնը չունին՝, եւ այդպիսի միութիւն մը անհին եւ աննշանակ կըլլար։ Հիմ ուսնեցող եկեղեցի մը իր դաւանութեան հիմնական մասերուն համաձայնողը կընդունի, եւ չը համաձայնողը կ'մերժէ։ Օրագրի սկզբան համեմատ՝ նորաղանդք միութիւն ունենալու են նաեւ Պապական եկեղեցւոյն հետ, մինչդեռ մէջերնին մեծ վիհ մը կայ՝ թէեւ երկուքն ալ տարբեր համբով մոլորեալ են։ Արդ՝ որովհետեւ նորաղանդք չէին կրնար իրենցմէ բոլորովին տարբեր եւ հակառակ կրօնական դաւանութիւն ունեցող եկեղեցւոյն հետ միութիւն ունենալ, վասն զի զայն անարգելու եւ կոչտութեամբ թշնամանելու ուխտած էին. ուստի պէտք էր իրենց մօտ լար վարդապետութիւնն ունեցողներուն հետ միութիւն մը կազմէին իրենց նպատակին ժամանելու. եւ այնպէս ալ ընելով

ըսուեցան «ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԻ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՈՒՐԱՑՈՂՆԵՐ» 2. Թէ որ Օրագիր «Եկեղեցիէն չբաժանուիլ» ըսելով ըսել կ'ուզէ, իրարու հակառակ դառնուքեան եղող Հայոց՝ ազգային երկրպագութեան տեղւոյն մէջ կրօնական պաշտամանց համար մեկ տեղ գալ, ատիկա Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ դաւանութեանն եւ վարդապետութեանցը դէմ համարելով կ'հակառակէր։ Դիցուք թէ մեք ամենայն սիրով եւ յարգանօք ընդ երկար ընդունէինք զանոնք եւ չ'արտաքսէինք. բայց նոքա չէին կրնար մեր Եկեղեցւոյն մէջ մնալ. վասն զի իրենց ուխտն եւ պայմանն էր՝ մեր կրօնն եւ բարեպաշտութիւնն թշնամանել դժուարիւն եւ պահակաւմ սերմանել նէն, նէն, ինչպէս որ իրենց վանտուելուն բուն չարժառիթն ալ ատոնք եղած են։ Եւ ասոր պատճառն ալ ա՛ս է որ մեր Հայրենի Ս. Եկեղեցւոյ որդիք այդ տեսակ դժոխային միութեան մէջ հոգեւոր սնունդ չեին կրնար գտնել։

Իրաւ նորագանդից նեւթական ժողովարանները՝ միսիօնարաց եւ իրենց բանբերիչներուն դեղեցիկ պատկերներովը զարդարուած են, միսիօնարք՝ նման ժողովրդային կարծեցեալ՝ աչխարհիկ կոմեդու, ժողովրդեան խնկարկութիւն կընեն. եւ ժամերով երէցներու եւ հրապուրիչ երիցուհիներու խումբ մը քաղցրանուագ կ'երդեն պարզամիտ երիտասարդները որսալու, եւ վերջապէս չատ զարդարանքներ ու չքեղութիւններ եւ արտաքին դոյներ կան, բայց այդ բաները հոգիին սնունդ տալու բնաւ յարմարութիւն չունին։ «ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴՐՍՈՒԱՆՑ ԵՐԵՒՑԱՒ ԲԱՆԵՐՈՎ ԶԳԱՐ», ըսաւ մեր կրօնքին մեծ վարդապետը։ Արտաքին դոյներն ու չքեղութիւնները աչքերը կ'չլացընեն եւ անոնց զուարճութիւն կուտան, բայց հոգիին մէջ Աստուծոյ թագաւորութիւնը չեն բերեր՝ եթէ բարեպաշտութիւնէ ու համեստութենէ ծագումն առած չըլլան։ «ԱՆ ԽՕՍԵՐՆ ՈՐ ԵՍ ՁԵԶԻ ԽՕՍԵՑԱՑ, ՀՈԳԻ ՈՒ ԿԵԱՆՔ ԵՆ» ըսաւ նոյն վարդապետը։ Պետրոս ներչնչեալ առաքեալն ալ կըսէ. «ՆՈՐԱԾԻՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ՊԷՍ՝ ԲԱՆԱԿԱՆ ՈՒ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԿԱԹԻՆ ՓԱՓԱՔԵՑԷՔ, (որ ասով մեծնաք միջեւ փրկութիւնը,) ԹԷ ՈՐ ՏԷՐՈՋԸ ՓԱՂՑՐ ԸԼԱԼՈՒՆ ՀԱՄԸ ԱՌԻՔ»։ Նորագանդից վարդապետութեանց մէջ բանական ու անխարդախ կաթ բնաւ չկայ. եւ ուստի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ որդիք անոնց հետ միանալով կամ հոգեւորապէս սովամահ պիտի ըլլային կամ աղազուն։ Աւետարանին դուռ եւ անխարդախ քարոզութեան հիմն է սէր եւ Աստուծոյ սահմանած միջոցը՝ մեղաւորներն ապաչխարութեան բերելու՝ եթէ անղեղջ չեն, եւ հոգեւոր կեանքի մէջ մնուցանելու, ըստ բանի առաքելոյն թէ՝ «ԱՍՏՈՒԱԾ ՀԱՁԵՑԱՒ ԶԱՐՈԶՈՒԹԵԱՆ ՅԻՄԱՐՈՒԹԻՒՆՈՎ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՆԵՐԸ ԱՊՐԵՑՆԵԼՈՒ»։ Տարակոյս չկայ թէ Աւետարեր իր սովորական ոճովը պիտի հարցնէ թէ «միթէ մեր ժողովարանին մէջ Աւետարանի քարոզութիւն չկայ եղեր»։ Կը պատասխանենք առանց յանդգնութեան թէ ոչ սէր կայ եւ ոչ քարոզութիւն։ Իրաւ է որ ամեն մարդ յաճախ երգեցողութիւններով յոգնելէն ետքը՝ երէցներն կամ միսիօնարները կ'խօսին ժողովրդեան, բայց այն քարոզութիւնները, որ աւետարանին համաձայն չեն, անոնց մէջ Աստուած եւ Քրիստոս Յիսուս բառերը յաճախ յեղյեղուելէն՝ քարոզութիւն չեն։ Եթէ այս երկրին մէջ նորագանդից մոլորութիւնն ծագելուն ընդ նմին իրենց նոզկալի ընթացքն եւ արարքներն չչարունակէին քրիստոնեայ ազգայ մանաւանդ Հայոց կրօնի զգացման եւ խըղճի ազատութեան դէմ, Հայրենի Ս. Եկեղեցւոյ կղերն դուն ուրնք իւր քարոզներուն մէջ նոցա անունն պիտի տար եւ անոնց մոլորութեանց դէմ պիներ. բայց երբ իրենք խղճի եւ կրօնի ազատութեան դէմ վարուելով չարին անցուցին. Հայ կղերն պարտաւորեցաւ կրօնական նախանձայուզութեամբ ոչ միայն Աւետարան քարոզել, այլ Աւետարանի սկզբան համաձայն՝ դառնագղեստ գայլերն խայտառակել եւ անոնցմէ պարզամիտ ժողովուրդ-

նեն զգուշացնել. եւ մինչեւ իսկ ժամանակին տիրող օրինաց համաձայն արտաքսել տուին Քրիստոնէական Կրօնի այդ առաքեալներուն նոյն կրօնական աղատասիրութեան հոգին տակաւին կ'տիրէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն մէջ, ինչպէս որ Օրագիր ալ կ'պնդէ թէ կրօնական աղատութիւն կայ. կ'յարդէ այլոց կրօնքն, բայց իր կրօնքը նախատուելուն՝ անտարբեր չկրնար կենալ: Մանաւանդ հիմա բընաւ չկրնար նախատուիլ. ինչու որ իր կրօնական հաստատամտութեամբն հանդերձ Բարեխնամ Կառավարութեան պաշտպանութիւնն ալ կ'վայելէ:

Նա եւ կ'ըսէ թէ՝ նորաղանդից մէջ թէ եւ քարոզուի աղգասիրութիւն հայրենասիրութիւն, ուսումնասիրութիւն, բարեգործութիւն, բայց երբ որ դլխաւորապէս Քրիստոս չքարոզուիր ան ալ խաչը եղած, Աւետարանական քարոզութիւն չէ: Ոչ թէ նորաղանդք այդ նիւթերը կ'մերժեն, այլ քիչ մ'ալ յառաջ երթալով քրիստոնեայ աղգերն կ'ծաղրեն եւ կ'թշնամանեն՝ այն նիւթերը յարդելնուն եւ մեծարելնուն համար: Պօղոս առաքեալ կ'ըսէ՝, «ՎԱՍՆ ԶԻ ԵՍ ՄԻՏՔՍ ԶԴՐԻ ԶԵՐ ՄԷՋ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ ԳԻՏՆԱԼ, ԲԱՅՑ ՄԻԱՅՆ ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԸ, ԵՒ ԱՆ.ԱԼ ԽԱՉԸ ԵԼԱՒ»· ուրիչ տեղ մը՝, «ԻՍԿ ՄԵՆՔ Կ'ՔԱՐՈԶԵՆՔ ԽԱՉԵԱԼ ԱՍՏՈՒԱԾԸ»:

Իրաւ նորաղանդից ժողովարանին մէջ շատ նիւթական դեղեցկութիւններ մատաներ եւ արանց կանանց պատկերներ կան. եւ ամեն աչքեր անոնց կ'նային եւ զանոնք (անոնց) կ'երկրպագեն. բայց ԽԱՉ եւ խաչեալ Քրկիչը չկայ. եւ ուր որ Քրիստոս չկայ, հոն կեանք չկայ: Ուստի Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին չէր կրնար այդ տեսակ ճշմարտութեանց եւ՝ խաչին թշնամիներուն հետ միութիւն ունենալ, թէ եւ իրենց կրօնական գաղափարներուն վրայ բռնութիւն ալ չըլլար:

Օրագրի յարդոյ խմբագրին մէկ հարցում մ'ունինք:

Թէ որ Հայոց եկեղեցիէն չքաժնուիլն սոսկ եկեղեցի երթալ կանդնել կամ նշանտել կ'նշանակէ, առանց միանալու հոն տեղի կատարուած արարողութեանց եւ երկրպագութեան, ինչո՞ւ համար հոն պիտի երթուի: Միթէ Աստուծոյ արարչութեան մէջ կանդնելու կամ նստելու տե՞ղ կ'պակսի:

Օրագիր թող գիտնայ որ նորաղանդից քնտառածը՝ ոչ թէ ճշմարտութիւն եւ սըրբութիւն է, այլ անձնական չահ եւ առելութիւն. եւ ատոնք իրարու հետ պատճառ եւ արդիւնքի կապակցութիւնը ունին: Վերցուր անձնական չահը, վերցուցած կ'ըլլաս ատելութիւնը:

Զենք դիտեր թէ Կրօնական ժողովն ի՞նչ տեսութեամբ նայեցաւ Օրագրի իւր 1368 թուով ըրած յայտարարութեանը վրայ: Բայց մեզի կ'երեւի թէ Օրագրի ըրած այդ յայտարարութիւնը, եթէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կողմանէ ընդունուի, անոր մերելութիւնը կ'յայտարարէ քան թէ կըրօնական աղատութիւնը: Թէ որ Օրագրի ,» չես ընդուներ նէ, «մի ընդունիր» ըսածները Եկեղեցւոյ հաւատացած վարդապետութիւններն են, Կրօնական ժողովին եւ նոյն եկեղեցւոյն իւրաքանչիւր զաւակաց պարտականութիւնն է ամենայն հաւատարմութեամբ հակել անոնց վրայ եւ չընդունել իրենց կրօնական միութեան մէջ ամեն անոնք՝ որ կ'մերժեն նոյն եկեղեցւոյն դաւանութիւնն ու վարդապետութիւնները. եթէ ոչ՝ Հայաստանեայց Եկեղեցին պիտի նմանի ամեն կողմը բաց պարտիզի մը, որ չուտով կ'խոպանանայ: Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վարդապետութիւնն մերժողները չընդունելը, ոչ միայն կրօնական աղատութեան դէմ չէ, այլ շատ ալ իրաւացի էր:

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ որդիք յայնժամ կրօնական աղատութեան դէմ գործած կըլլան, երբ այս ինչ վարդապետութիւնները մերժող մէկն՝ իր Ազգային իրաւունքներէն եւ արտօնութիւններէն կը զրկուին, անոր խղճի աղատութիւնն չեն յարգեր եւ անոր քարեպաշտութիւնը կ'վիրաւորեն ու կ'թշնամանեն. ինչպէս նորաղանդներն իրենց համաղգիներն՝ ամեն

տեղ մանաւանդ գաւառներուն մէջ կ'նայ-
յատեն, կ'թշնամանեն. եւ իրենց այս
ծայրայեղութեանց մէջ այն աստիճան յա-
ռաջ կ'երթան, որ մինչեւ իսկ Պօլսոյ մէջ
նոյն ընթացքն բռնել կուզեն, որմէ մին
ալ Աւետարերի Կ. Դ. Գ. տարազի
յօդուածագիրն է, բայց միշտ պատրաստ
պիտի գտնուի իրենց այս մոլեռանդու-
թեանց դէմ արժանահաս պատ՛ասխանը —

ՇԱՆԹ

Կարսէն առ Աղգային Պատկառե-
լի Վարչութիւնն ուղղեալ Սահմա-
նադրութեան գործադրութիւնն տե-
ղեկագրի մի օրինակն ալ մեզ ղըր-
կուած ըլլալուն արժան համարե-
ցինք հրատարակութեան:

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԿԱՐՈՒՑ ՎԻՃԱԿԻՆ ՄԷՋ

ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԵԼԻՔ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Բարձրաղնորհ

Սրբազան Պատրիարք Հայր.

Երկու տարուան մօտ ժամանակէ մը ի
վեր զանազան Ազգ. եւ Քաղ. զբաղմունք-
ներով եւ հոգեւոր բեռնաւորուած լինելով,
հազիւ ներկայս մէջ կրցայ յարմար միջոց
գտնել Կարուց գաւառին մէջ Սահմանա-
դրութեան գործադրութեան գլխաւոր
արգելարիթ եւ դժուարացուցիչ կէտերը
ըստ մեր վերձառութեան մի առ մի ի գրի
առնուլ եւ կանխապէս միանգամ Ազգ.
Կեդր. Վարչական ժողովոյ ուշադրութեան
ներկայացնել հանդերձ ժողովրդային դրից
վրայ ընդհանուր տեսութեամբ:

30Դ. Ա. Կարուց գաւառը գրեթէ այլ-
եւայլ գաւառներէ դաղթականութիւն մի
է, որ 2400 ի չափ տուն կը բաղկանայ:
Առնցմէ 200 ը քաղաքացի են մեծ մասամբ
աղքատ, հազիւ իրենց օրական պարէննին

հայթայթելու կարող վիճակի մէջ, արհես-
տաւոր, մանրավաճառ եւ վաճառական:
Այս 200 տուներն 100ն ալ Ռուսաստանցի
գոլով ի հարկէ սահմանադրական ո՛չ ընտ-
րողութեան եւ ո՛չ ընտրելիութեան իրա-
ւունք կրնան ունենալ, մնացած քաղաք-
քացիակ 100 տունը, որ 170ի չափ քուէ-
արկու կունենայ, մեծ մասամբ գրել կար-
դալէ զուրկ է, ժողովրդեան փոքր մասն
է, որ իրեն առեւտրոյ տումարը բռնելու
չափ գրել կարդալու կարողութիւն ունի,
եւ անշուշտ այս փոքրիկ խումբէն պիտի
կազմուին Ազգ. Քաղ. եւ բոլոր տեսուչ
խորհուրդները, որոնք գաւառիս մնացած
2200 տան կառավարող, հակող եւ պաշտ-
պան մարմինը պիտի գոյացնեն, եւ որոնց
ձեռքը պիտի ըլլայ գաւառիս ժողովրդոյ
յաջող եւ ընթացիկ բաղդը, բայց այս փոքր
մասն ալ հազիւ Ազգ. ժողովոյ անդամնե-
րու թիւը կրնայ ամբողջացնել այնպէս,
որ եթէ առաջին անգամ ընտրուած ժո-
ղովոյ գործողութեանց չրջանը լրանայ,
յաջորդ ընտրելի չունենար: Գրել կար-
դալէ զուրկ միւսին պատուով փոքր մաս
մ'ալ կայ, որ եթէ ընտրելիութենէ զըր-
կուին Սահմանադրութեան հրահանգին Ա.
Գլ. Երդ. յօդուածին համեմատ, դժուա-
թիւնը անտարակոյս է:

30Դ. Բ. Ի հարկէ ամեն կազմուելիք
տեսուչ խորհուրդները օրինաւոր դիւանի
կազմակերպութիւն պիտի ունենան ըստ
Սահմանադրութեան, եւ որուն ամենա-
հարկաւոր մասանց առաջինն է օրինաւոր
Ատենապետութեան պաշտօնավարութիւնը
որ ժողովոյ որոշումները տումարին մէջ
արձանագրէ: Այս ամենահարկաւոր մասն
ալ կը պակսի օրինաւոր ատենադպիր չկե-
նալուն. թէեւ ո՛չ օրինաւոր ատենադպիր
մը գտնուի մի դիւանի մէջ, բայց չեմ դի-
տեր, թէ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը միւս
տեսուչ խորհրդոց դիւաններուն մէջ ալ
ատենադպրութեան պաշտօն վարել պիտի
թոյլատրէ՞ անոր, նմանպէս պիտի թողո՞ւ
այս ինչ ժողովոյ Ատենապետին եւ ժողո-
վականաց այն ինչ ժողովոյ Ատենապետ
եւ անդամ լինիլ. չմոռնանք աստ յիշելու

որ քաղաքս մէկ եկեղեցի ունի ի հարկէ եւ մէկ Թաղ. խորհուրդ կրնայ ունենալ։

(Գալ անգամ)

ԲԱՂԵՇԻ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՏԱՐՏԱՄ ՎԻՃԱԿԸ

Բաղեշէն Յունվար 20 թուով առ մեզ հասեալ նամակէ մը հետեւեալ տողերն կ'քաղեմք։

« Բաղեշ քաղաքիս պաշտօնական Ընդհանուր ժողովոյ մեծագոյն մասի ընտրութիւնը կատարեցաւ, եւ արդէն Արժ. Նախագահն կողմանէ տեղեկագիրը ղրկուեցաւ առ Ազգ. Կեդ. Վարչութիւնն, սակայն ահաւոտիկ Կեդ. Վարչութեան աշխատութեանը, որովհետեւ մի միայն Եբեսվոխանական, Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովներ կազմելով Սահմանադրութիւնը գործադրուեցաւ չըսուիր... »։

« ... Ի՞նչպէս մարդ կարէ գործել Սահմանադրապէս այն դաշտին մէջ, քանի որ Վասակի եւ Մերուժաններու պէս ազգատեաց եւ վատ մարդիկներ կը գտնուին ... եւ որոց համար քանիցս դառն բողոքներ եղած են (Մամբրէ Սըրբազանի գրածներն կան ու կ'մնան Ազգ. Պատրիարքարանի դիւանատան մէջ) առ Ազգ. Վարչութիւնն եւ մինչեւ այսօր որ եւ է անօրէնութիւն եղած չէ »։

« Խօսածս ի օրինակաւ հաստատեմ, Բաղեշու վիճակին մէջ քանի որ Առաջնորդ չկայ՝ կրկնամուսնութիւն մ'եղաւ կրօնատեաց եւ ազգատեացի մը ուժով, եւ ահա հիմա կրօնական ժողով եւ Առաջնորդ ունինք Սահմանադրապէս, եթէ կարող են թող բերել տան այն օրինազանց մարդը՝ եւ լուծեն երկրորդ անգամ պսակուած ապօրինաւոր կնոջմէն՝ եթէ կրնան, վասն զի գործին մէջ Ա. Խ. կայ. Առաջնորդն ալ այս մարդն է Բաղեշի մէջ կառավարութիւնն ալ ... բաց ասկէ Մուշի Մուրթասարըզի Փաշայի եւ տեղւոյս խայտխաւամ պէյ յի առաջ մէկ խօսքը երկուք չըլլար. թէեւ այս ալ Հայոց ազգին մեծ պատիւ մ'է, բայց երանի թէ չըլլար... քանի որ դաւառի մը ժողովուրդը արիւն արցունք կուլայ »։

« Երբեմն տեսած եւ լսած եմք որ Կ. Պոլսոյ Ազգ. Ընդհանուր ժողովոյ մէջ հարստահարութեան խնդիրներով ժամանակ կը զոհուի ... սակայն չեն մտածեր թէ հարստահարութեան պատճառն ո՞վ է եւ որո՞ւ ձեռօք կըլլայ ... հաւատացէք որ առանց Հայ մը առջեւ իյնալու՝ օտար մը զայն հարստահարել չէ կարող։ »

« Ուստի քանի որ քաղաքիս մէջ Ա. Խ. էֆէնտի կայ, ի զուր է Սահմանադրութեան գործադրութիւն, ի զուր հոս Առաջնորդ կամ Վարդապետ ղրկելն »։

« Ասոր միակ դարմանն Ա. Խ. էֆէնտի դադրեցնելու է Ազգային պաշտօններէ կառավարութեան միջոցաւ, որովհետեւ տեղւոյս կառավարութիւն Ա. Խ. ի մարիկ կըլնէ, քան թէ առաջնորդին. եւ այս է պատճառն՝ որ երբեմն առաջնորդի վրայ բողոք կըլնեն թէ մեր գործերուն չնայիր, եւ իրօք առաջնորդն ժողովուրդին իրաւունքը լինչ որ է չէ կարող պաշտպանել, դի լինչ որ ըսէ Ա. Խ. այն պիտի ըլլայ։ Հուսկ ուրեմն եթէ Կեդ. Վարչութիւնն օրինաւոր անօրէնութիւն մը չընէ այս մասին՝ կարծեմ թէ վիճակիս Առաջնորդական տեղապահն ալ, մինչեւ Ս. Ջատիկ հազիւ պիտի մնայ. այն ժամանակ ժողովուրդն աւելի յուսահատութեան պիտի դիմէ, ինչպէս որ չատերն բողոքականութեան դիմած են ասկէ յառաջ Ա. Խ. էֆէնտիի պատճառաւ »։

Վերոյնչանակեալ տողերու վերայ Ազգ. Խառն Ժողովոյ ուշադրութիւնը կ'ինդրեմք՝ զարժանն ազդասիրաբար անօրինելու։

ՊԱՖՐԱ

Հանդիսաս նախորդ թուոյ մէջ հրատարակեալ Պաֆրայի նահակի քաղուածոյէն ընթերցողք կարացին իմաստասիրել՝ թէ յիշեալ դիւղաքաղաքի ժողովրդեան մէջ յառաջադիմական մի չարժում սկսած է դործակցութեամբ Արժ. Տ. Պօղոս վարդապետի Նաթանեան, և 130 տուներ բազկացեալ ժողովուրդ մը իւր մէջ Անձնուէր ընկերութեան մի ճիւղն հաստատելով՝ ուխտաւորէն աւելի հասակաւոր Աղգայինք կիրակնօրեայ դպրոց մը բացած սրտի և մտայ մըշակութեան հետամուտ են. և մէկ կողմանէ դասագրքեր և այլ դրական պէտքերն կ'ղրկուին ի Պօլսոյ։

Պաֆրայի մեր ազնիւ Աղգայնոց այս ազգաշահ ձեռնարկին ինքնին գովութեան արժանի ըլլալուն՝ բարեյաջողութիւն և հաստատամտութիւն կ'մաղթեմք։

Աղգէն մեր առած վերջին տեղեկութեանց նայելով Աղգային Պատրիարքարանի կողմանէ պէտք եղած հրամանագիրն դրուած է առ Արժ. Տ. Պօղոս վ. Նաթանեան, որպէս զի Սահմանադրութիւնն գործադրէ, ժողովրդեան հոգեւոր պէտքերն ընու, դպրոցն բարեկարգէ, ոգեւորէ ի նորոյ հաստատեալ Անձնուէր ընկերութեան մի ճիւղն։

Կմնայ այժմ Պաֆրայի ժողովրդեան վանել յանձնել հեռն, նախանձն, աոելութիւնն ու թշնամանքն՝ յորոց երբէք բարիք չդոյանար, և յետ այսմ միանալ պէտք են իրենց օգտին և յառաջադիմութեանը համար, Տեղոյն ցիսուսի Քրիստոսի Աւետարանական պատուիրանաց համաձայն սիրելով զմիմեանս և ապրիլ խաղաղասէր կենցաղավարութեամբ։

ԸՆԴԱՐՁԱԿ
ՀԱՆՐԱՀԱՇԻ ԿԱՄ ԴՐԱՀԱՇԻ

Ի ԳՐԻԳՈՐ Ց. ԹՐՆԿԸՐԵԱՆԷ
ՎԱՂԵՄԻ Ա.ՇԱԿԵՐՏ
Ս. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԷ
Ի ԽԱՍԳԻՒՂ

ՀԱՏՈՐ Ա.

Այս ուսումնական գործն որ չորս հատորի բաժնուած է, Աղգային վարժարանաց յարմարագոյն դասագիրք մ'է։

Այս գործոյն՝ դեղեցիկ ոճը, մաքուր տչխարհիկ լեզուն, կանոնաւորութեան համառօտութիւնն ու բացայայտութիւնն, և օրինակաց պարզութիւնն ուսանողաց մեծ դիւրութիւն կընծայեն։

Գալայոյս ենք՝ որ մեր Աղգային վարժարաններն այս դասագիրքն, դործածելով թէ քիչ միջոցի մէջ մեծ օգուտ մը կ'քաղեն և թէ հեղինակը քաջալերած կըլլան։

Կ'դանուի ամեն հայ դրավաճառաց քով։

ՏԵՐ—ԽՄԲԱԳԻՐ
ՀՄԱՅԵԱԿ Ծ. Վ. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ Գ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ
ԲԻԶԱ ՓԱՇԱ ԽԱՆ ԹԻՒ 3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. Օրացոյց կիսամեայ .
2. Ժամք երթեւեկութեանց երկաթուղւոյ Եւրոպական Տաճկաստանի.
3. Խորհուրդք Քրիստոնէական Ս. Սրճի Զ. կարգ եւ Ձեռնադրութիւն Քահանայութեան .
4. Հովիւ եւ Հովուհի եւ Մշակին Հօ՛յը Հօ՛յը .
5. Կանոնք մարդկային գործառնութեանց եւ վարուց .
6. Երրորդ եօթանասնեակ .
7. Հանգիստ երկնից .
8. Վերադարձ ի բնութիւն .
9. Զրի առիք եւ ձրի տուք .
10. Նորաշինդք կրնա՞յին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն մէջ երկար տևեն մնալ .
11. Տեղեկագիր կարսայ վիճակի մէջ գործադրութեանք Սահմանադրութեան .
12. Բաղեչու Սահմանադրական տարատամ վիճակը .
13. Պաֆրա .

ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ ԸՆԿԵՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱԿՆ
ԱՂԹԱՄԱՐ
ԱՄԱՍԻԱ
ԱՆԴՐԻԱՆՈՊՕԼ, Գեր. Գրիգոր Սրբ. Դերձակեան
ԱՏԱՆԱ
ԱՐԱՐԿԵՐ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼ, Արժ. Տ. Յովհաննէս Աւագ Քահ. Կոստանդեանց
ԲԱԲԵՐԴ Արժ. Պօղոս Ծ. Վ. Նաբանեան
ԲԱԼՈՒ
ԲԱՂԷՇ Արժ. Ստեփան Ծ. Վ. Արզումանեան.
ԳԱՀԻՐԷ
ԳԱՂԱՏԻԱ
Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ Գեր. Տ. Մեքիսեդեկ Վ. Մուրատեան
Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ
ԵՐԶՆԿԱՅ Գեր. Տ. Գրիգորիս Ծ. Վ. Այեաբճեան
ԶՄԻՒՌՆԻԱ Յովհաննէս Եպիսկոպոս Միրզա Վանանդեցի
ԹՐԱԿԻԱ Մանուկ Եպ. Ց. Պզիրճեանց
ԹՈՐԲԵՐԴ Արժ. Տ. Մեսրովպ Քահանայ Էքմէքճեան
ԿԱՐԻՆ Գեորգ Եպիսկոպոս Զիլիկիրեան
ԿԱՐՍ Գեր. Տ. Տիմոթիոս Ծ. Վ. Սափրիչեան
ԿԵՍԱՐԻԱ
ԿՈՒՏԻՆԱ
ՃԱՆԻԿ Գեր. Արիստակես Վ. Տ. Սարգիսեան
ՄԱԼԱԹԻԱ
ՄՈՒՇ Գեր. Մամբրէ Սրբազան Մամիկոնեան
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ Արժ. Տ. Մեսրոպ Քահ. Ճեճեճեան
ՊԱՆՏՄԱ Գեր. Տ. Մատթէոս Ծ. Վ. Իզմիրլեանց
ՊՈՆՏՈՍ Գեր. Տ. Մատթէոս Ծ. Վ. Նազարեանց
ՊՐՈՒՍԱ Արժ. Տ. Արիստակես Ծ. Վ. Վանքիան
ՉՄՇԿԵՋԷԿ
ՍԵԲԱՍՏԻԱ Գեր. Տ. Պետրոս Ծ. Վարդ.
ՍԻՍ
ՎԱՆ
ՎԱՌՆԱ Արժ. Տ. Յարութիւն Վարդ.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ Գեր. Տ. Փիլիպպոս Ծ. Վ.
ՏԻՎՐԻԿ Արժ. Տ. Թեոդորոս Ծ. Վ. Տիվրիկեան

ԳԻՆԲ ԸՆԿԵՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆԵԼԻ

Կ. ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ Տարեկան — Երկուքուկես Մեճիտ
ԳԱՒԱՌԱՑ » Թղթատարի ծախքն մեր վրայ ըլլալով — Երեք »
ԳԻՆ ՄԻՈՑ ՏԵՏՐԱԿԻՆ — Երեք դահեկան

Խմբագրութեան վերաբերեալ ամեն նամակ պէտք է ուղղել

Առ. Տէր–Խմբագիր Հմայեակ Ծ. Վ. Դիմաքսեան
Ագգ. վարժարանն Եենի Գափուի :

Անվճար նամակ կամ ծրար չընդունուիր